

Petits poemes en prosa

ENRIC CASTELLÓ

NARRATIVA

Ernest Martínez Ferrando, *La botiga de llibres vells*. Bromera. Alzira, 2001.

Malgrat ser de parla castellana d'origen, els germans Martínez Ferrando van influenciar en el nacionalisme i la literatura del País Valencià de principis de segle: Eduard, ideòleg i intel·lectual; Daniel, militant valencianista –tots dos redactors del mític setmanari *Pàtria Nova*–; i Ernest, escriptor i historiador. Eduard va ser empresonat el 1915 per protestar contra l'ús del castellà en els Jocs Florals, i el 1918 va publicar *Sintesi del criteri valencianista*, opuscle on s'establien les bases polítiques d'un nacionalisme valencià vinculat a les Illes i al Principat. En el seu vessant literari, Ernest Martínez Ferrando (València, 1891) va conrear la prosa en català, una opció lingüística que dona fe del compromís de l'escriptor amb el seu país. L'autor va deixar clara aquesta posició l'any 1952: "Ens decidírem a valdre'ns del català modern, ja que aquesta llengua és una modalitat de la nostra mateixa, com ben palesament ho demostren els nostres escriptors clàssics". Aquest pensa-

ment aportà un argument més envers la irracionalitat secessionista i demostrà el dèficit que presentava per als intel·lectuals el model de llengua col·loquial que s'usava a la València de principis de segle XX.

Ferrando va deixar València amb poc més de vint anys per ingressar al Cos d'Arxivers de la Biblioteca Universitària de Barcelona. L'any 1918 publicà el llibre de narracions *Les llunyanes suggestives i altres proses*. A partir de llavors, la producció de l'autor va ser prolífica fins a la Guerra Civil.

L'obra de l'autor conté grans dosis de sensibilitat i *savoir faire*. Ferrando mai no va excel·lir en aptituds narratives i, tret d'*Una dona s'atura al camí*, novel·la que va obtenir el premi Crexells del 1935, no destacà per la seva traça a l'hora de plantejar arguments llargs i ben tramats. De fet, és sabut que l'única novel·la va ser, sobretot, producte de la pressió de crítics i escriptors per tal que conreés el gènere *rei* de la literatura, gairebé una actitud de militància del moment. Tanmateix, en el camp de la prosa curta, Ferrando va excel·lir i bastí una de les obres més importants en català dins del gènere. La seva figura va ser

reconeguda per homes com ara Eugeni d'Ors i Josep Maria de Sagarra en diversos escrits.

El mateix autor acostumava a qualificar els seus contes de "poemes en prosa", influenciat per Charles Baudelaire en l'elecció formal dels seus escrits, així com en alguns mo-

Ernest Martínez Ferrando

tius literaris. Les proses de Ferrando palesen la inquietud de l'autor vers els desvalguts i els humils, transmetent els aspectes més profunds dels sentiments humans lligats a la impossibilitat de gaudir d'un paradís llunyà, d'un pasat millor o d'una quimera. Si

la seva forma d'escriure ha estat relacionada amb el poeta francès, aquesta fixació de l'autor pels personatges pobres, orfes, ancians solitaris o infants desamparats, li ha valgut l'adjectiu de dickensian en diverses ocasions.

La narrativa de Ferrando és de treball acurat i insistent –reescrivia constantment els seus textos–, malgrat que alguns crítics li han retret, encara que sigui tímidament, cert grau de lirisme *bufat* o *cursi*. El mateix Joan Fuster va apuntar, en aquest sentit, que Ferrando usava "una llengua i un estil acurats i gens emfàtics, amb alguna amable *sfumatura* lírica". En tot cas, l'opció literària de Ferrando s'ha de contextualitzar en un moment de lluita entre gèneres literaris, com encertadament ha apuntat Vicent Alonso, l'estudiós que més ha indagat en la figura de l'escriptor, i que ha elaborat la introducció i les notes del recull que ens ocupa. Els textos contenen, per tant, elements de la poesia, del conte, de la narrativa curta, de la literatura fantàstica, del quadre de costums... Destaca l'encert i gràcia de l'autor per a crear ambients, retratar personatges i aturar-se en de-

talls exquisits, narrats amb la finesa pròpia dels grans mestres de la llengua. Aquestes qualitats són presents en peces com ara *Les finestres de l'hospici* i *Al cinema*, recollides al volum.

La botiga de llibres vells aplega dinou narracions de Ferrando, sense pretensions d'assenyalar-ne les millors, però amb l'esperit de deixar constància dels textos que representen la trajectòria de

L'obra d'Ernest Martínez Ferrando conté grans dosis de sensibilitat i 'savoir faire'

l'autor. Esperem que el fet d'haver nascut a València li valgui per acomplir l'aterridor criteri imposat pel govern de la Generalitat Valenciana a l'hora d'escollir els escriptors que s'han d'estudiar a l'escola. Sembla que haver produït un dels llegats més importants en català no és suficient per als governants amb ganes d'usar la literatura i la llengua amb finalitats polítiques de nefastes conseqüències històriques i culturals.

Alguns misteris vestits de negre

FRANCESC GUERRERO I BORRULL

NARRATIVA

Salomé Palumbo, *La lluna sobre el Mekong*. Columna. Barcelona, 2000.

Guillem Rosselló, *L'assassinat de n'Elisenda Pacs*. Proa. Barcelona, 2001.

Temps era temps, quan jo era a l'institut, vaig tenir l'oportunitat d'intercanviar llargues xerrades sobre literatura amb un bon amic que havia llegit bastant més que jo. Coincidíem en la majoria de judicis menys en un: "La novel·la negra és un gènere menor". Després d'haver llegit algun dels primers –i excel·lents– llibres de Ferran Torrent (*No empreneu el comissari*, *Un negre amb un saxo...*), va caure a les meves mans una altra joia del

gènere negre: *Antípodes*, de la mallorquina Maria-Antònia Oliver. No vaig poder convèncer el meu amic que n'engrapés algun i el llegís. A hores d'ara continua rellegint els seus clàssics (Tolstoi, Dostoievski, Flaubert, Balzac...). Si sou dels qui penseu que la novel·la negra ocupa el lloc que li correspon dins la tradició novel·lística moderna, deixeu-me proposar-vos la lectura dels dos llibres següents.

NOVEL·LA NEGRA GENUÏNA

Guillem Rosselló, mallorquí i guanyador del premi Miquel Àngel Riera 1999, amb *De funàmbuls i laberints*, i del premi Entorn de Narrativa 2000, amb *Assutzenes dins el mirall*, s'emporta l'última edició dels premis Recull (premi de Narració Joaquim Ruyra 2000) que convoca Ràdio Marina de Blanes amb *L'assassinat de n'Elisenda Pacs*, novel·la que conté tots i cadascun dels elements

que configuren la novel·la negra més genuïna. El detectiu Ernest Arubau, acostumat a treballar en casos de poca volada, es veu implicat en l'assassinat de la seva veïna, n'Elisenda Pacs. La seva investigació se centra a trobar l'autor del crim. Però la policia pensa que el detectiu Arubau n'és el responsable. Rosselló elabora un text que es llegeix d'una tirada i que té la principal virtut de saber mantenir el lector expectant fins a les últimes pàgines.

El cas de *La lluna sobre el Mekong* és un xic diferent, perquè, si bé l'argument de la novel·la és, fonamentalment, la troballa d'un enigmàtic personatge anomenat Eros 1, Salomé Palumbo aconsegueix introduir elements tècnics i narratius que eixamplen els horitzons tradicionals del gènere negre. La novel·la, que guanyà el Premi Literari de Prosa de Ficció Sant Just Desvern 1999, comença amb una

escena que trenca qualsevol esquema narratiu conegut: la protagonista convida un amic seu a casa per sopar, i al mig d'una escena eròtica d'una capacitat suggeridora inqüestionable, decideix menjar-se el seu amic. A partir d'aquest moment, entrem en un joc de confusions entre el narrador, el protagonista i l'escriptora que, sàviament governats per una escriptura sense fissures, ens porten per paisatges exòtics que augmenten l'interès del lector per la història que es va descabdellant.

NARRADOR CANÍBAL

La presentació que en fa el narrador és prou significativa: "Hola. Jo sóc la Salomé Palumbo, professora de llengua francesa a la Universitat de Barcelona. Sóc escriptora i menjador gent". Són dades que coincideixen –totes menys una!– amb la realitat de l'escriptora. És a través d'aquesta via –la confusió d'escriptor,

narrador i personatge– que es creen uns plans narratius a la recerca d'un pretès desbaratament. Al llarg de la novel·la, la protagonista s'anirà transformant també en altres personatges a qui els manllevarà la personalitat. Això li servirà per a poder actuar amb tota impunitat i aconseguir apropiarse d'incògnit a Eros 1, una mena de *deus ex machina* que controla els destins de la Salomé. L'origen del personatge és a Internet, amb la qual cosa m'és lícit d'establir un nexa de referència amb el personatge Neo (Keanu Reeves) d'aquella pel·lícula titulada *The Matrix*, en què el joc entre realitat i ficció prenien tot el protagonisme. Breus tints d'humor s'afegeixen al lirisme d'uns paisatges exòtics que, presidits per la lluna sobre el Mekong, conviden a somiar, a llegir, i a creure, de ben segur, que la novel·la negra no és pas un gènere menor.